

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

_____ проф. Лазаренко Н.І.
« ____ » _____ 2021 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

з всесвітньої історії

*для вступу на **СВО магістра***

за спеціальністю 014 Середня освіта(Історія)/032 Історія та археологія

Дата проведення фахового випробування _____ 2021 р.

Голова фахової атестаційної комісії

проф. Коляструк О.А.

Вінниця - 2021

Пояснювальна записка

Програма із всесвітньої історії включає питання, які ставляться перед вступниками на здобуття освітнього ступеня «магістр» інституту історії, етнології і права, а також методичні рекомендації для вирішення завдань, включаючи вміння аналізувати й робити висновки.

Складаючи програму, розробники врахували стан вивчення різних розділів нової і новітньої історії країн Європи і Америки, Азії і Африки. Вони виходили з того, що історичний процес у цілому має висвітлюватися об'єктивно й неупереджено, що оцінка історичних подій, фактів та історичних осіб має відповідати реаліям.

Програма передбачає формування у вступників цілісного уявлення історичного процесу в новий та новітній час, про спільність долі світової цивілізації. Задля цього в програмі зроблена спроба поєднати країнознавчий принцип викладу фактичного матеріалу на тлі загальносвітових процесів. Проблемно-хронологічний метод дозволить вступникам глибше вивчити виклад загальносвітових процесів та подій. Виклад історичних фактів базується на основі цивілізаційного підходу і передбачає висвітлення історії у відповідності з особливостями різних цивілізацій та культур країн Європи, Америки, Азії і Африки. При складанні програми першочергова роль приділена висвітленню процесу становлення демократичного суспільства, формування загальнолюдських цінностей, розвитку соціальної і політичної думки, міжнародних відносин та культури.

Програма покликана перебороти бачення історичного процесу як фатально неминучого і зорієнтована на спростування старих ідеологічних схем і стереотипів, націлює на нові підходи у структуруванні матеріалу, висвітлює перебіг дискусій з ряду теоретичних питань.

Вступник повинен усвідомити, що на різних етапах історії протистояння соціальних груп і класів призводило до радикальних перетворень у відносинах між народними масами та консервативно налаштованою елітою.

Головною **метою** курсу всесвітньої історії є:

- формування у вступників історичних знань з всесвітньої історії, розвиток історичного мислення вступників, яке передбачає розуміння історичного процесу в країнах Північної і Південної Америки, країнах Африки і Азії, західноєвропейських державах в його різноманітності й суперечливості, здатність застосовувати на практиці історичні знання і набуті уміння;
- виховання у вступників, крім особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних ціннісних орієнтацій, сприйняття ідей гуманізму та демократизму, взаєморозуміння між різними народами на основі власного усвідомлення досвіду історії;
- підготовка вступників до усвідомлення ними ролі інших народів у світовій історії.

Вивчення курсу всесвітньої історії має **сприяти**:

- розвитку історичної свідомості, розумінню сучасного становища у світі, критичному осмисленню минулого інших народів, прогнозуванню їх майбутнього;
- поєднанню у вступників національних і загальнолюдських цінностей, утвердженню в них ідеалів гуманізму, демократії, добра і справедливості;
- формування толерантного, неупередженого ставлення до інших народів, груп та особистостей;
- розвитку у вступників творчого ставлення до історичного минулого і сьогодення інших народів;
- розвитку в них інтересу і поваги до історії і культури інших народів.

Ці цілі реалізуються в процесі паралельного і синхронного вивчення всесвітньої історії та історії слов'янських народів.

Вимоги щодо рівня та якості засвоєння навчального матеріалу:

В результаті вивчення курсу всесвітньої історії періоду вступники повинні **знати**:

- роль і місце народів Європи, Америки, Азії і Африки у світовій історії;
 - основні тенденції розвитку народів різних континентів на певних етапах історії;
 - теоретичні засади курсу;
 - понятійний апарат основних категорій та термінів, які застосовуються в курсі всесвітньої історії;
 - сучасне становище у Європі, Америці, Азії, Африці;
 - нинішній стан вивчення даного курсу, основні джерела та наукові публікації з всесвітньої історії;
 - роль та місце історіографії всесвітньої історії в контексті всього комплексу історичних дисциплін;
- основні етапи і організаційні форми розвитку історичних знань, історичної думки та історичної науки у країнах Європи і Америки;

Вступники повинні вміти:

- творчо використовувати теоретичні знання з нової і новітньої історії країн Європи і Америки, Азії і Африки при оцінці сучасних процесів, які відбуваються в наш час ;
- співставляти різні точки зору на минулу і сучасну історію народів різних континентів, обґрунтовувати свою думку, брати участь в конференціях, дискусіях, "круглих столах" з проблем всесвітньої історії;
- показувати взаємозв'язок історії і культури народів різних континентів;
- підбирати і систематизувати дидактичні і методичні матеріали з всесвітньої історії
- зіставляти різні точки зору на історію, обґрунтовувати свою думку, давати оцінку публікаціям з історії, брати участь в конференціях, дискусіях з проблем історіографії всесвітньої історії.

Розділ І.

КРАЇНИ ЄВРОПИ Й АМЕРИКИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII - НА ПОЧАТКУ XX ст.

АНГЛІЯ У СЕРЕДИНІ XVII - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Причини англійської революції, її початок (1640 р.). Перша громадянська війна (1642-1646 рр.). Друга громадянська війна (1648 р.). Страта Карла I. ІнDEPENDентська республіка (1649-1653 рр.). Завоювання Ірландії. Розгін Довгого парламенту (1653 р.). Протекторат Кромвеля (1649-1651 рр.). Реставрація Стюартів (1660 р.). «Славна» революція 1688-1689 рр.. Історіографія Англійської революції.

Нагромадження капіталу в Англії наприкінці XVII і у XVIII ст. Початок промислового перевороту в 60-х рр. XVIII ст. Технічні винаходи (ткацький верстат Дж. Кея, механічна прядка Дж.Харгрівса, механічний ткацький верстат Е.Картрайта). Парова машина Джейма Ватта – 1784 р. Зміни в соціальному складі суспільства. Чартистський рух 30-40-х рр. XIX ст.

КРАЇНИ АМЕРИКИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Економічне й політичне становище північноамериканських колоній. Початок війни за незалежність. Дж.Вашингтон. «Декларація незалежності» 1776 р. Вирішальні перемоги американської армії. Версальський договір. Американська конституція 1787 р. Історіографія першої американської революції.

Передумови національно-визвольної війни в країнах Латинської Америки. Революція 1791-1804 рр. на о. Гаїті. Перший період війни іспанських колоній за незалежність (1810-1815 рр.). Перемога національно-визвольної війни в країнах Латинської Америки (1816-1826 рр.).

Економічний розвиток США у першій половині XIX ст. Протириччя між Північчю і Півднем. Громадянська війна 1861-1865 рр. Реконструкція Півдня 1865-1877 рр. Грінбекери й популісти. "Антитрестівський" закон Шермана 1890 р. Робітничий рух. Іспано-американська війна 1898 р. Підкорення Гавайських островів. Президентство Т.Рузвельта (1901-1909 рр.). "Нова демократія" В.Вільсона.

ВЕЛИКА ФРАНЦУЗЬКА РЕВОЛЮЦІЯ КІНЦЯ XVIII ст. КОНСУЛЬСТВО І ПЕРША ІМПЕРІЯ

Передумови революції. Перший період революції (14 липня 1789 – серпень 1792 р.). Аграрне законодавство Установчих зборів. "Декларація прав людини і громадянина" (серпень 1789 р.). М.Робесп'єр і Ж. - П.Марат. Піднесення республіканського руху. Законодавчі збори. Другий період революції (10 серпня 1792 – початок червня 1793 р.). Встановлення яacobинської диктатури - третій період революції (2 червня 1793 – 27 липня 1794 р.). Термідоріанський переворот.

Четвертий період революції (27 липня 1794 – 9 листопада 1799 р.). Директорія. Історичне значення Французької революції. Історіографія.

Державний переворот у Франції 18 брюмера (9 листопада) 1799 р. Консульство (1799-1804 рр.). Війна Франції з коаліціями. Битва під Маренго (червень 1800 р.) й біля Мису Трафальгар (жовтень 1805 р.).

Проголошення Франції Імперією у 1804 р.. Шенбрунський договір - вершина воєнної слави Наполеона Бонапарта. Поразка наполеонівської армії в Росії 1812 р.. "Битва народів" під Лейпцигом (16-19 жовтня 1813 р.). "Сто днів" Наполеона. Ватерлоо (18 червня 1815 р.).

Рішення Віденського (1814-1815 рр.) конгресу. Утворення Священного союзу.

РЕВОЛЮЦІЇ 1848 - 1849 рр. В ЄВРОПІ

Передумови революції. Революційні події в Парижі. Конституція 1848 р. Червневий повстання. Березневі події в Пруссії. Листопадовий переворот. Повстання у Відні. Революція в Угорщині. Боротьба за об'єднання Італії. Гарібальді і Мадзіні. Історіографія.

НІМЕЧЧИНА В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Німецькі землі після Віденського конгресу. Економічне і політичне становище. Початок промислового перевороту. Л.Фейєрбах. В.Вейтлінг.

Основні етапи об'єднання Німеччини. Війна Пруссії з Данією 1864 р. Австро-прусска війна 1866 р. Франко-прусска війна 1870-1871 рр. Проголошення Німецької Імперії. О.Бісмарк. Економічний розвиток Німеччини. Утворення Троїстого союзу (1882 р.). Загострення франко-німецьких відносин. Канцлерство Б.Бюлова (1900-1909 р.). Посилення англо-німецьких протиріч.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Економічний розвиток. Виборча реформа 1884 р.. Колоніальна агресія. Англії в 70-90-х роках XIX ст. В.Гладстон, Б.Дізраелі. Національно-визвольний рух в Ірландії і криза ліберальної партії. Проект гомруля (1886 р.). Робітничий рух. Утворення лейбористської партії (1906 р.). Англо-бурська війна 1899-1902 рр. Соціальні реформи лібералів. Д.Ллойд Джордж.

ФРАНЦІЯ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Друга імперія у Франції. Економічний і політичний розвиток. Франко-прусска війна 1870-1871 рр. Паризька Комуна. Реакція на початку 70-х років. Становлення Третьої республіки. Помірковані республіканці. Буланжизм. "Панамська афера". "Казус" Мільєрана. Внутрішня і зовнішня політика радикалів. Ж.Клемансо.

АВСТРО-УГОРЩИНА В 1867-1914 рр.

Утворення дуалістичної монархії. Політичне становище держави. Національне питання як фактор політичного розвитку країни. Загострення протиріч на початку XX ст..

ІТАЛІЯ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Етапи об'єднання Італії. Кавур, Мадзіні, Гарібальді. Внутрішня і зовнішня політика в останній третині XIX – на початку XX ст.. Проблема Півдня.

СЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДИ У XVIII – XIX ст.

Соціально-економічний і політичний розвиток Росії на початку XVIII ст. Реформи першої чверті XVIII ст. Правління Петра I. Міжнародне становище Росії в I пол. XVIII ст. Азовські походи. Північна війна. Війна з Туреччиною (1736 – 1739 рр.) та Швецією (1741 – 1742 рр.) Участь Росії в Семилітній війні.

Територія і населення Росії в першій половині XIX ст. Соціально-економічний розвиток. Внутрішня та зовнішня політика царизму в другій половині XIX ст. Скасування кріпосного права в Росії. Реформи 60-70-х рр.. в Росії. Культура Росії в першій половині XIX ст. Суспільно-політичний рух в Росії в 70-80-х рр. XIX ст. Російсько-турецька війна 1877 – 1878 рр. і звільнення Болгарії. Польське повстання 1863 – 1864 рр. Аграрна реформа. Культура Росії в другій половині XIX ст.

КУЛЬТУРА НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Культурно-стильова характеристика XVII ст. Культурологічні аспекти проблеми Заходу і Сходу. Європейська культура на зламі XIX – XX ст. Модернізм як мистецьке явище XX ст.: філософські основи, періоди, течії, представники.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Зміна у міжнародних відносинах після франко-пруської війни 1870-1871 рр. Утворення Троїстого союзу (1882 р.). Франко-російський союз 1891-1893 рр. Утворення Антанти (1904, 1907 рр.). Гонка озброєнь на початку XX ст. Другий Інтернаціонал в системі міжнародних відносин. Конгреси II Інтернаціоналу.

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА 1914 -1918 рр.

Причини війни й участь у ній антагоністичних блоків. Провал стратегічних замислів німецького командування в 1914. Перенесення німецьким командуванням головного удару на Східний фронт у 1915 р.. Відступ царської армії. Брусиловський прорив, Верденська битва, битва на р. Соммі 1916 р. Поразка центральних держав. Жовтневий більшовицький переворот. Комп'єнське перемир'я 11 листопада 1918 р.. Історіографія першої світової війни.

Розділ II.

КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ В ПЕРІОД МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ РУХИ

Тоталітаризм – феномен XX століття, види тоталітаризму. Авторитаризм, його ознаки. Міжнародний робітничий рух, створення Соціалістичного Робітничого Інтернаціоналу. Комуністичний рух і утворення Комінтерну як штабу світової соціалістичної революції. Історіографія.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У МІЖВОЄННИЙ ЧАС (1918 – 1939 рр.).

Паризька мирна конференція та створення Ліги Націй. Вашингтонська конференція та формування Версальсько-Вашингтонської системи. Розпад імперій та створення нових держав – нова розстановка військово-політичних сил на світовій арені. Наміри та програми головних держав-переможниць. Нова політична і економічна роль США. Мирні договори з союзниками Німеччини. Сильні та слабкі сторони Версальсько-Вашингтонської системи. Вплив світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. на міжнародні відносини, їх загострення в середині 30-х років. Історіографія.

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

Наслідки першої світової війни для країни та розвиток економіки в 20-х роках. „Велика депресія” 1929 – 1933 років. Президентські вибори 1932 року. „Новий курс” Франкліна Рузвельта та його результати. Зовнішня політика.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Соціально-економічне становище країни після першої світової війни, внутрішня і зовнішня політика кабінету Девіда Ллойд Джорджа. Політична криза 1922 – 1923 рр. і перший лейбористський уряд, класова боротьба. Особливості кризи 1929 – 1933 рр. та другий лейбористський уряд. Велика Британія у 30-х роках.

ФРАНЦІЯ

Наслідки першої світової війни, парламентські вибори 1919 року та президентські 1920 р. Внутрішня і зовнішня політика урядів Франції у 20-х роках. Криза 1929 – 1933 рр., її особливості, загроза фашизму. Створення Народного фронту, його перемога на парламентських виборах 1936 року та діяльність народофронтівського уряду.

НІМЕЧЧИНА

Листопадова революція 1918 – 1919 років: причини, характер, рушійні сили, хід революції. Підсумки і значення революції. Німеччина 20-х років. Виникнення націонал-соціалізму, теорія і практика, прихід А. Гітлера до влади. Внутрішня і зовнішня політика нацистського уряду в 30-х роках. Історіографія.

ІТАЛІЯ

Підсумки війни для Італії, наростання соціально-економічної та політичної кризи. Виникнення фашизму. Беніто Муссоліні та „Похід на Рим”. Прихід до влади фашистської партії, внутрішня і зовнішня політика уряду Б. Муссоліні.

ІСПАНІЯ

Соціально-економічне та політичне становище після першої світової війни. Політичний розвиток країни в 20-х – першій половині 30-х років. Іспанія в другій половині 30-х років, діяльність уряду Народного фронту. Громадянська війна: причини, хід і наслідки.

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА (1939 – 1945 рр.)

Причини та початок другої світової війни. Періодизація другої світової війни, наукова дискусія про політичний характер війни. Хід воєнних дій у Європі 1939 – 1940 років і позиція керівництва СРСР. Велика Вітчизняна війна Радянського союзу проти фашистської Німеччини. Воєнні дії на Півночі Африки та в районі Тихого океану в роки другої світової війни. Окупаційний режим та рух Опору в країнах Європи і Азії. Капітуляція фашистської Німеччини та мілітаристської Японії. Закінчення другої світової війни, її підсумки і уроки. Історіографія.

Розділ III.

КРАЇНИ СВІТУ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ.

Основні тенденції розвитку світу після другої світової війни. Особливості політичного розвитку – лібералізм і консерватизм. Соціал-демократія, її трансформація. Концепція „держави добробуту”. Характер і основний зміст сучасної епохи. Постіндустріальне суспільство. Глобальні проблеми сучасності. Міжнародний тероризм: корені і способи протидії. Однополюсний світ: плюси і мінуси.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Періодизація. Зміна у співвідношенні сил на світовій арені. Біполярний світ. Утворення ООН, її структура, органи. Всезагальна декларація прав людини. Паризька мирна конференція та укладення мирних договорів з колишніми союзниками Німеччини. „Холодна війна”, причини, періодизація, наслідки. Створення військово-політичних блоків. Економічна інтеграція в Європі. Міжнародні відносини 60-х років. Ліквідація колоніальної системи, нова реальність світової політики – країни, що розвиваються. Міжнародні відносини 70-80-х років: нарада в Хельсінкі та підписання Заключного акту 1975 року, воєнні конфлікти в Азії.

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

Соціально-економічні та політичні наслідки другої світової війни. Президентство Г. Трумена і Д. Ейзенхауера, внутрішня і зовнішня політика, радянсько-американські відносини. Президентські вибори 1960 року та перемога кандидата від демократичної партії Дж. Кеннеді, його політика „нових рубежів”. Внутрішня і зовнішня політика Р. Рейгана і Дж.

Буша-старшого, „рейганоміка”. Президентство Б. Клінтона та Буша-молодшого, міжнародний тероризм та „справа Іраку”.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Соціально-економічні та політичні наслідки другої світової війни. Розпад Британської колоніальної імперії та утворення БСН. Правління консерваторів та лейбористів у 60-70-х роках. Неоконсерватизм. М. Тетчер, внутрішня та зовнішня політика, „тетчеризм”. Правління лейбористів у 90-х роках, внутрішня і зовнішня політика. Англія і європейська інтеграція.

ФРАНЦІЯ

Звільнення Франції та тимчасовий режим. Четверта республіка, політична система, внутрішня і зовнішня політика. Конституція П'ятої республіки та президентство Ш. де Голля, внутрішня та зовнішня політика. Ліквідація французької колоніальної імперії. Політична криза 1968 року і відставка Ш. де Голля. Політичний розвиток Франції 70-80-х роках. Франція на сучасному етапі, зовнішня політика, європейська інтеграція.

НІМЕЧЧИНА

Соціально-економічне та політичне становище Німеччини після капітуляції, німецьке питання в системі міжнародних відносин. Початок об'єднавчого процесу в західних зонах та утворення ФРН. Східна, радянська, окупаційна зона і утворення НДР. Дві держави і один народ, два економічні курси, дві політики. Розвиток ФРН, німецьке „економічне диво” – корені і наслідки. Уряди „великої” і „малої” коаліції. Зовнішня політика ФРН 50-80-х років, радянсько-західно-німецькі відносини. Будівництво соціалізму в НДР, зовнішня політика. Поглиблення соціальної і політичної кризи у 80-х роках. Падіння берлінської стіни та процес об'єднання Німеччини. Політичний і економічний розвиток ФРН у 90-х роках століття, зовнішня політика. Німеччина і європейська інтеграція. Історіографія.

ІТАЛІЯ

Соціально-економічні та політичні наслідки війни. Референдум 1946 року та проголошення республіки. Економічний розвиток Італії в 60-90-х роках, внутрішня та зовнішня політика. Італія і європейська інтеграція.

УГОРЩИНА

Формування антифашистського руху опору та визволення країни Радянською Армією. Політичний розвиток країни у другій половині 40-х років, проголошення республіки. Початок будівництва соціалізму, судові процеси. Революція 1956 року: причини, характер і наслідки, роль СРСР. Реформи 60-х років, Я. Кадар. Революція 1989 року та розвиток Угорщини в посткомуністичний період, внутрішня і зовнішня політика.

РУМУНІЯ

Розрив Союзу з Німеччиною та вихід із війни. Реформи та будівництво радянської моделі соціалізму. Ліквідація монархії та проголошення республіки. Епоха Н. Чаушеску, „особливий” курс у зовнішній політиці. Народна революція 1989 року та її результати. Сьогоднішній етап розвитку Румунії.

КУБА

Режим Ф. Батисти та початок боротьби проти диктатора. Початок, хід і перемога революції. Курс Ф. Кастро на зближення з СРСР, розрив стосунків із США. Карибська криза 1962 року: причини і наслідки. Встановлення тоталітарної системи, будівництво соціалізму, радянсько-кубинські відносини. Розпад СРСР та економічна криза на Кубі. Початок соціально-економічних змін на острові Свободи у 90-х рр.

ЧИЛІ

Соціально-політична та економічна криза в країні в кінці 60-х – на початку 70-х років. Уряд Народного фронту, його внутрішня і зовнішня політика. Економічна та політична криза в країні. Переворот 1973 року. Чилі 80-90-х років, внутрішня і зовнішня політика.

КРАЇНИ АЗІЇ І АФРИКИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Подальша криза колоніальної системи та її розпад: причини і наслідки. Історіографія колоніалізму. Місце країн, що розвиваються в системі міжнародних відносин. Проблеми економічного та суспільно-політичного розвитку молодих держав двох континентів, інтеграційні процеси між ними.

ЯПОНІЯ

Японія в роки другої світової війни, воєнні дії в районі Тихого океану. Капітуляція Японії. Суспільно-політичний розвиток країни після другої світової війни, „японське економічне диво”: причини і наслідки. Японія в системі міжнародних відносин та проблема мирного договору.

КИТАЙСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА

Утворення КНР, політична система країни. Маоїстська модель соціалізму та її результати. Китай на шляху реформ та в системі міжнародних відносин в кінці XX – на початку XXI століття.

ІНДІЯ

Суспільно-політичний розвиток країни в 40-х роках, проголошення республіки, її соціально-політична система, зовнішня політика. Місце індійської республіки в системі міжнародних відносин сьогодні.

СЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДИ У XX ст.

Характеристика слов'янських народів в кінці XIX – на початку XX ст. Перехід до імперіалізму. Особливості російського імперіалізму, назрівання революційної кризи в країні. Революція 1905 – 1907 рр. в Росії. Столипінська аграрна реформа і її наслідки.

Росія в роки першої світової війни. Польські землі в 1914 – 1918 рр. Чеські і словацькі землі в роки війни. Югославські народи в період війни. Болгарія в роки війни.

Лютнева революція 1917 р. в Росії. Жовтневий більшовицький переворот в Петрограді і його наслідки. Радянська Росія в роки громадянської війни 1918 – 1920 рр.

Слов'янський світ в міжвоєнний період. Формування в радянській Росії тоталітарного ладу. Сталінська індустріалізація в Росії. Проведення насильницької колективізації в країні. Зовнішня політика СРСР в 20-30-і рр.

Польща у міжвоєнний період. Чехословаччина у 1918 – 1938 рр. Югославське королівство між двома світовими війнами. Болгарське царство в 1918 – 1939 рр. Четвертий поділ Польщі. Початок другої світової війни.

Слов'янські народи в період другої світової війни. СРСР в роки війни. Польща в роки другої світової війни. Чехія і Словаччина в період війни. Болгарія в роки війни. Югославія в роки війни.

Утвердження сталінської моделі соціалізму в Югославії, Болгарії, Польщі, Чехословаччині. Крах сталінської моделі соціалізму в слов'янських країнах. Народні революції в кінці 80-х – на початку 90-х рр.. XX ст.

Розділ ІУ

КРАЇНИ СВІТУ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

1. РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.

Етапи розширення. Копенгагенські критерії: політичний, економічний, інституційний (або правовий), незалежний. Особливості механізмів інтеграції Центрально-Східної Європи до ЄС. Принципи ведення переговорів. Інституції ведення переговорів про розширення. Суперечності процесу розширення ЄС на Схід.

2. АРАБСЬКІ РЕВОЛЮЦІЇ.

Арабський світ на початку ХХІ століття. Причини революцій. Особливості протікання революційних подій у Єгипті, Тунісі, Лівії, Бахреїні, Ємені. Використання сучасних технологій у підготовці і проведенні революцій. Уроки арабських революцій для пострадянських країн.

3. ЕКОНОМІЧНА КРИЗА 2008 РОКУ.

Економічний бум початку ХХІ століття. Причини економічної кризи. Невідповідності у сучасному фінансовому світі. Іпотечна криза, фінансова криза, економічна криза. Географія поширення кризових явищ. Прояви економічної кризи. Наслідки кризи.

4. КРАЇНИ ЄВРОПИ І ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ.

Зовнішня і внутрішня політика Сполучених Штатів Америки під час президентства Дж. Буша (старшого), Біла Клінтона, Дж. Буша (молодшого), Барака Обами. Зовнішньополітичний і внутрішньополітичний розвиток Німеччини. Греція наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Внутрішня і зовнішня політика урядів Норвегії. Розвиток Польщі у 1990 - 2000-х роках.

5. КРАЇНИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ ТА БЛИЗЬКОГО СХОДУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ.

Реформи у Китайській Народній Республіці. Успіхи Китаю у економічному розвитку та здобутки на зовнішньополітичній арені. Зовнішньополітичний і внутрішньополітичний розвиток Індії. Японія наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Внутрішня і зовнішня політика урядів Ізраїлю. Розвиток Єгипту в 1990 - 2000-х роках.

6. КРАЇНИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ.

Бразилія на міжнародній геоекономічній та геополітичній карті. Зовнішньополітичний і внутрішньополітичний розвиток Аргентини. Чилі наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Внутрішня і зовнішня політика урядів Куби. Розвиток Венесуели у 1990 - 2000-х роках.

7. КРАЇНИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ.

Зовнішньополітичний і внутрішньополітичний розвиток Російської Федерації. Казахстан наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Внутрішня і зовнішня політика урядів Молдови. Розвиток Грузії у 1990 - 2000-х роках.

Розділ V.

ІСТОРІОГРАФІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

1. ЗАРОДЖЕННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ДУМКИ НОВОГО ЧАСУ: ВІД ГУМАНІЗМУ ДО ПРОСВІТНИЦТВА.

Історичні джерела світогляду гуманістів. Ставлення гуманістів до середньовічної та античної історіографічної традиції. Антропоцентризм гуманістичного світогляду. Критика середньовічного провіденціалізму і есхатології. Початок секуляризації історичних знань. Запровадження поняття історичного часу.

Гуманісти про завдання і функції історії та історичних знань. Суспільно-політична і виховна роль історії. Особливості і основні центри гуманістичної історіографії у країнах Європи.

Розвиток ідей раціоналізму і “соціальної фізики” та їх вплив на історичну думку. Теорії “природного права” і “суспільного договору” та їх інтерпретації в історичних концепціях. Антиісторизм атомістичної теорії суспільства. Історико-соціологічні погляди Г.Гроція, Т.Гоббса, Дж.Локка, Р.Декарта. Вплив природничих наук на розвиток методів вивчення історії. Скептичне ставлення до історичних знань і достовірності історії.

Передумови розвитку історичної думки та історичних знань у XVIII ст. Криза феодально-абсолютистського ладу. Криза середньовічного світогляду і розповсюдження ідеології Просвітництва. Раціоналістичні, матеріалістичні і атеїстичні тенденції у Просвітництві. Ідея закономірності історії. Вчення про людину, уявлення про суспільний устрій, виникнення приватної власності. Просвітники про відмінності історичного шляху різних народів. Початок вивчення економічної і соціальної історії, культури, побуту і звичаїв народів. Зародження історичного краєзнавства.

2. ІСТОРІОГРАФІЯ РОМАНТИЗМУ.

Промисловий переворот, загострення соціальних суперечностей і їх вплив на історичну науку. Організаційні основи історичної науки. Викладання історії в університетах і школах. Історія як самостійна навчальна дисципліна. Історична романістика.

Криза просвітницької ідеології. Романтизм та його роль у розвитку історичної думки. Внутрішня суперечливість і неоднорідність романтизму. Консервативні, ліберальні та радикально-демократичні течії у суспільно-політичній думці доби Романтизму. Значення історичної публіцистики для становлення романтичної історіографії (Е.Бьорк., Ф.Шлегель., Ж де Местр, Л.Бональд). Історики-романтики про “народний дух”, націю і сім’ю. Ідея органічного спонтанного розвитку суспільства. Вплив ідей провіденціалізму на історичні концепції романтиків. А.Токвіль. Теорії економічного романтизму та їх вплив на історіографію. Ідеалізація середньовіччя у творах романтиків. Розвиток принципів історизму в історіографії Романтизму.

3. ПОЗИТИВІСТЬСКА І МАТЕРІАЛІСТИЧНА ІСТОРІОГРАФІЯ.

Позитивізм у другій половині XIX століття. Утвердження погляду на історію як на точну науку і самостійну наукову дисципліну. “Позитивна філософія” О.Конта та її розвиток в історико-соціологічних теоріях і концепціях Г.Спенсера, Д.Мілля, Г.Бокля. Плив ідей Сен-Сімона і Ч.Дарвіна на “позитивну філософію” історії. Ідея закономірності розвитку історичного процесу. Ідея взаємовпливу матеріальних і духовних чинників у розвитку суспільства. “Теорія факторів”. “Загальний еволюціонізм” – основа історичного прогресу. Критика революцій як аномалій в історичному розвитку.

Матеріалістичне розуміння історії. Історичні погляди Карла Маркса і Фрідріха Енгельса. Виникнення марксизму. Основні положення марксистського вчення. Об'єктивність законів історичного розвитку. Закономірність послідовної зміни соціально-економічних формацій. Революції та їх роль у зміні соціально-політичного ладу. Класова боротьба як рушійна сила історії.

4. ІСТОРИЧНА НАУКА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.

Методологічна криза історичної науки на зламі XIX-XX століть. Критика і перегляд позитивізму. Вплив розвитку точних наук на вивчення історії. Розвиток історичних товариств і організацій, розвиток науково-дослідницьких центрів. Розвиток економічного напрямку в історіографії.

Дискусія навколо позитивістських принципів К.Лампрехта. Формування суб'єктивістських теорій історичного пізнання, уявлення про історію як про науку індивідуального і неповторного явища.

Вільгельм Дільтей і полеміка про суспільні науки. Протиріччя теорії Дільтея. Сприби пізнання соціальної діяльності людини. Баденська школа неокантіанства. Вільгельм Виндельбанд, Генріх Ріккерт. Логічні основи суспільного пізнання. Утвердження ідей суб'єктивного сприйняття минулого. Питання про роль і місце історика у пізнавальному процесі. Виступи проти можливостей об'єктивного і повного пізнання історичного процесу. Критика позитивістського уявлення про історичний факт, ідеї єдності історичного процесу.

Соціолог, економіст та історик Макс Вебер. Його історико-соціологічна концепція. Теорія “ідеальних типів” та її методологічні можливості у вивченні історії.

Неогегельнська історіографія – її антипозитивістський характер. Історико-теоретичні концепції Бенедетто Кроче. Історія як вид мистецтва. Історія як процес самопізнання людини.

Питання про сенс історії. Колінгвуд про зовнішню і внутрішню сторони історичного процесу, історичних подій і явищ. Прогрес як продукт історичного мислення.

Соціальні та ідейно-теоретичні джерела теорії циклічного розвитку історії. Історичні погляди і метод історичного дослідження О.Шпенглера. “Морфологія культури”. Історія як послідовна зміна ізольованих самотніх культур. Загальне і особливе в історичному процесі. Вплив позитивізму на концепцію всесвітньої історії О.Шпенглера.

Теорія цивілізації А.Тойнбі. Порівняльний метод вивчення цивілізацій. Примітивні та цивілізовані суспільства. Причини і передумови загибелі старих і виникнення нових цивілізацій. А.Тойнбі про основні етапи розвитку світової історії.

Проблема світової історії у світлі екзистенціалізму. Історичні погляди К.Ясперса. Критика теорій циклічного розвитку О.Шпенглера і А. Тойнбі. Єдине походження і єдиний шлях розвитку світової історії. Ідея єдності духовного життя людства. Учення К.Ясперса про “осьову епоху” історії. Схема розвитку світової історії. Історичні погляди М.Хайдегера. Поняття історії у філософії Хайдегера. Поведінка і місце людини в історії. Філософи екзистенціалісти про сенс історії.

5. СТАНОВЛЕННЯ “НОВОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ”. ШКОЛА “АННАЛІВ”.

Критика позитивізму у французькій історіографії. Соціологічна школа Е.Дюркгема. Теорія “культурно-історичного синтезу” А.Берра. Створення і діяльність Міжнародного центру синтезу в історичній науці. Виникнення історичної школи “Анналів”. Історико-теоретична спадщина Л.Февра і М.Блока. Критика позитивізму, неокантіанської методології та теорії циклічного розвитку історії.

М.Блок і Л.Февр про необхідність створення цілісної історії людини і суспільства. Історія як наука про людину в історичному часі. Поняття “історичний час”. Діалектика загального і особливого в теорії “глобальної історії”. Історики школи “Анналів” про взаємозв'язок історії з іншими науками про людину і суспільство – соціологією, антропологією, психологією. демографією, географією та ін. Місце історії серед наук про

людину. Л.Февр і М.Блок про зв'язок минулого і сучасності. Можливість об'єктивного вивчення історії. Новий підхід до вивчення джерел. Невичерпність інформаційного змісту джерел. Розширення джерельної бази історичної науки.

Розширення проблематики історичних досліджень у “новій історичній науці”. Економічна історія та історія розвитку соціальної структури суспільства. Пріоритет соціальної історії. Поняття менталітету і його дослідження. Вплив “нової історичної науки” на розвиток світової історіографії. Особливості національних історіографій країн Європи і Америки.

6. КРИЗА ТРАДИЦІЙНОГО ІСТОРИЗМУ ТА СПРОБИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.

Соціально-політичні умови розвитку історичної науки у другій половині ХХ століття. Науково-технічна революція та її вплив на методологію суспільних наук. Наростання екологічної кризи. Протиборство різних соціально-політичних систем. Ідеологічна боротьба. Падіння колоніальної системи.

Організаційні основи історичної науки. Посилення взаємовпливу національних історіографій. Національні та міжнародні наукові центри, товариства, періодичні видання. Міжнародні конгреси історичних наук та їх значення для розвитку світової історіографії.

Еволюція неокантианства. “Метод індивідуалізації” у працях Г.Ріттера, Ф. Мейнеке., Д.Реніра, О.Хендліна. Неопозитивістська течія у історіографії (К.Поппер, К.Гемпель, К.Фішер). Екзистенціалізм і його вплив на історичну науку. Релігійно-філософські концепції історичного процесу (Г.Баттерфілд). Методологічні дискусії 60-80-х років у західноєвропейській та американській історіографії. Критика німецького історизму. Модернізація традиційних уявлень про пізнавальні можливості історичної науки (Е.Карр, Дж.Пламб, С.Полард та ін.). Проблема вдосконалення методів історичного дослідження.

Дальший розвиток теоретичних основ “нової історичної науки”. Неоднорідність методологічної бази “нової історичної науки”. Вплив теорій стадій економічного росту та індустріального суспільства (У.Ростоу, Р.Арон) на історико-соціологічні концепції “нової історичної науки”.

Періодизація світової історії. Концепція традиційного та індустріального суспільств. Плюралістична “теорія факторів”. Запровадження соціологічних, політологічних і економічних концепцій та методів в історичних дослідженнях. Проблема соціальних функцій історичної науки.

Ідея глобальної історії й історичного синтезу. Категорія соціального часу. Поняття цивілізації у “Новій історичній науці”. Ідея прогресу в інтерпретації істориків “нової історичної науки”. Критика традиційного історизму. Критика марксистської історіографії.

Структура і напрямки історичних досліджень. “Нова соціальна історія”, “нова політична історія”. Проблематика і методи досліджень. Вивчення історії народонаселення, системи родинних зв'язків, соціальних структур, класів і соціальних груп. Дослідження історії колективної свідомості, менталітету, соціальних рухів і протестів, трансформації суспільства, народної культури. Компаративна історія. Застосування порівняльних методів вивчення історичних подій та процесів. Використання ЕОМ для обробки історичних матеріалів і вивчення джерел.

7. ІСТОРИОГРАФІЯ НАПРИКІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.

“Семіотичний вибух” і постмодерністична парадигма. Хайден Уайт і книга “Метаісторія” та її вплив на формування і розвиток постмодернізму в історичній науці.

Відхід від радикальних лінгвістичних і культуралістичних позицій. Відмова від примату структур і процесів. Розповідний дискурс в історичній науці.

Соціально-економічні і політичні зміни у світі та їх вплив на історичну науку. Відсутність ідеологічного поділу світу. Відмова від “безликої” історії і перехід до екзистенційних переживань окремих людей. Формування соціокультурної теорії.

Збільшення значення вивчення відносин між статями, поколіннями, релігійними переконаннями і віруваннями. Приділення уваги ролі і традиціям виховання і освіти, локальній і регіональній історії.

Теорія “зіткнення цивілізацій” Семюела Хантінгтона. Розвиток постіндустріального суспільства за Френсісом Фукуямою.

“Історіографічна революція” кінця XX – початку XXI століть. Продовження пошуків нових методів і теорій, спроби пояснення ролі і місця історії як науки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.

Оцінювання знань, умінь і навичок вступника при складанні екзамену відбувається за шкалою Вінницького педуніверситету, за шкалою ECTS і розширеною шкалою. Порядок оцінювання такий:

За шкалою Вінницького педуніверситету (в балах)	186-200	166-185	151-165	100-150	1-100
За розширеною шкалою (оцінка)	відмінно	добре	задовільно	достатньо	незадовільно

Під час вступного екзамену передбачається з'ясування повноти і глибини опанування вступником обсягу навчального матеріалу за даною програмою за наступними критеріями в оцінюванні знань:

- коли вступник має чіткі знання теоретичних проблем навчальної дисципліни, вільно користується науково-понятійним апаратом, безпомилково визначає хронологічну і регіональну приналежність історичних явищ, дає повну і розгорнуту самостійну відповідь з конкретного питання, спирається в аргументації на сучасну наукову літературу, вміє аналізувати і викривати фальсифікації і спростовує міфологічні уявлення у предметному розумінні, його знання оцінюються на „**відмінно**”;

- коли вступник в цілому засвоїв основні теоретичні засади навчальної дисципліни, правильно відтворює основні причинно-наслідкові зв'язки в історичних процесах періоду нової історії, вміє визначати основні етапи, характеризувати визначні факти, події, явища і особи історичного процесу, а також виказує здатність до часткового самостійного резюмування і аналізу, його знання оцінюються на „**добре**”;

- коли вступник в цілому здатний користуватись головними загальними історичними поняттями, спроможний з певною точністю ідентифікувати явища історичного розвитку в новий час, але дає про них фрагментарні, неповні або неточні відомості, обмежується лише фіксуючими загальними характеристиками, не може конкретизувати їх, не робить самостійних узагальнень, його знання оцінюються на „**задовільно**”, „**достатньо**”;

- коли вступник не зрозумів наскрізної ідеї навчальної дисципліни та логіки історичного процесу, не вирізняє цивілізаційних і регіональних особливостей, не володіє науковим апаратом дисципліни, не може дати елементарної характеристики конкретних фактів, його знання оцінюються на „**незадовільно**”.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Васильев В.С. Всеобщая история. Том.5. От нового времени к современности: учебное пособие. – М.: КДУ, 2013.
2. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945-2000 рр. – Кам'янець -Подільський, 2004.
3. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. 1918-1945 рр. – К., 2008.
4. История южных и западных славян. В 2-х т. Под редакцией Г.М.Матвеева и З.С.Ненашевой. – М., 2008 .
5. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій / За ред. В. Ярового. - К., 2001.
6. Історія центрально-східної Європи. За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
7. Кріль М.М. Історія країн Центрально - Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.). – К., 2008.
8. Ротшильд, Джозеф. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Дж. Ротшильд; пер. з англ. В. П.Канаш ; . - К. : Мегатайп, 2001. - 496 с.
9. Яровий В.І. Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн. XX століття. – К., 2005.

Додаткова:

1. Алексієвець Л.М. Новітня історія Польщі (1918-1939). – Київ-Тернопіль: Т «Астон», 2002. – 320 с.
2. Баран З.А., Поліщук Т. Країни Центральної та Східної Європи в міжвоєнний період. – Львів, 1999.
3. Барсенков, Вдовин. История России 1917-2004. – М., 2005.
4. Болгария в XX веке. Очерки политической истории. – М.: Наука, 2003. – 463 с.
5. Боффа, Джузеппе. История Советского Союза: в 2 т.. - М. : Междунар. отношения, 1994.
6. Боффа, Джузеппе. От СССР к России. История неоконченного кризиса. 1964-1994. – М., 2015.
7. Верт Н. История советского государства. - М., 2003
8. Дейвіс Норман. Європа. Історія. – К.: Основи, 2000. – 1464 с.
9. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2002. - 752 с.
10. История Болгарии. – М., 2002.
11. История Словакии. – М., 2003.
12. История Чехословакии. В 3-х т. – Т.3. Под ред. Г. Санчука, П. Третьякова. – М.АН СССР, 1961.
13. История Югославии. В 2-х т. Ред. Удальцов. – Т.2. – М., 1963.
14. Ковкель И.И., Ярмусик О.С. История Беларуси с древнейших времен до нашего времени. – Минск, 2002.
15. Кортлер Ласло. История Венгрии. – М., 2002.
16. Кріль М.М. Історія Словаччини. – Львів, 2006.
17. Центрально - Восточная Европа во второй половине XX века. В 3-х т. Т.1. Становление «реального социализма». 1945-1965. – М., 2000
18. Черній В.А. Історія Болгарії. – Львів, 2007.
19. Чехия и Словакия в XX веке. В 3-х кн. – М., 2005. (Кн.2)
20. Чигринов П.Г. История Беларуси. С древнейших времен до наших дней. – Минск, 2004.
21. Шумов С., Андреев А. История Словакии. V – XX века . – М., 2000.

Голова фахової атестаційної комісії

проф. Коляструк О.А.